

RADA FUNDACJI

Halina Bortnowska-Dąbrowska Marek Antoni Nowicki
Jerzy Ciemniowski Teresa Romer
Janusz Grzełek Mirosław Wyrzykowski
Michał Nawrocki

ZARZĄD FUNDACJI

Prezes: Danuta Przywara
Wiceprezes: Adam Bodnar
Sekretarz: Maciej Nowicki
Skarbnik: Elżbieta Czyż
Członek Zarządu: Janina A. Kłosowska

Warszawa, dnia 16 lipca 2015 r.

1642/2015/MPL/MSz

Szanowny Pan
Prof. dr hab. Michał Seweryński
Przewodniczący Komisji Praw Człowieka,
Praworządności i Petycji Senatu RP

Szanowny Pan
Dr Piotr Zientarski
Przewodniczący Komisji Ustawodawczej
Senatu RP

**Opinia Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka do ustawy
z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów
powszechnych oraz niektórych innych ustaw (druk senacki nr 987)**

W związku z przekazaniem do Senatu RP ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (druk senacki nr 987) i skierowaniem jej do rozpatrzenia przez Senackie Komisje, Helsińska Fundacja Praw Człowieka pragnie niniejszym przedstawić swoje stanowisko w przedmiocie rozwiązań zaproponowanych w ww. ustawie.

1. Przedmiot ustawy

Przedmiotem i zasadniczym celem opiniowanej ustawy jest przywrócenie w polskim sądownictwie powszechnym i administracyjnym urzędu asesorów sądowych. Projekt ustawy wniesiony został do Sejmu RP jako inicjatywa ustawodawcza Prezydenta RP, natomiast powstał w uzgodnieniu i współpracy z innymi organami państwa: Krajową Radą Sądownictwa,

Ministerstwem Sprawiedliwości i Naczelnym Sądem Administracyjnym¹. Opiniowana ustawa w głównej mierze dokonuje zmian w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (dalej jako: p.u.s.p.)².

Zgodnie z ustawą, asesory sądowi mają uzyskać uprawnienie do sprawowania wymiaru sprawiedliwości w sądownictwie powszechnym (nowelizowany art. 2 § 1 p.u.s.p.). Zakres spraw sądowych, które będą rozstrzygać asesory sądowi realizując ww. kompetencję ma być nieznacznie tylko zawężony w porównaniu z sędziami w rozumieniu konstytucyjnym. Stosownie do postanowień art. 2 § 1 p.u.s.p., asesor sądowy nie będzie orzekać w sprawach stosowania tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym oraz w sprawach z zakresu postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego. Ustawodawca przyznał asesoram ustawowo określoną niezawisłość, stanowiąc w art. 106j § 1 p.u.s.p., że „Asesor sądowy w sprawowaniu swojego urzędu jest niezawisły i podlega tylko Konstytucji oraz ustawom”.

Asesorów sądowych powoływać ma Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa na okres pięciu lat (art. 106i § 1 p.u.s.p.). Wynagrodzenie zasadnicze asesora sądowego wynosić ma 80% wynagrodzenia zasadniczego w stawce pierwszej sędziiego sądu rejonowego, powiększonego o należną składkę z tytułu ubezpieczenia społecznego (art. 106y § 1 p.u.s.p.). Zgodnie z postanowieniami ustawy asesor sądowy nie może należeć do partii politycznej, związku zawodowego, ani prowadzić działalności publicznej nie dającej się pogodzić z zasadami niezależności sądów i niezawisłości asesorów sądowych (art. 106j § 2 p.u.s.p.). W ustawie uregulowano także kilka innych aspektów dotyczących statusu prawnego asesora sądowego, zasadniczo analogicznie do urzędu sędziiego (np. oceny okresowe, ślubowanie, delegowanie do innego sądu, urlopy wypoczynkowe itd.).

Instytucja asesorów sądowych ma zostać przywrócona do sądownictwa administracyjnego (art. 16 opiniowanej ustawy) w formie zbliżonej do zaproponowanej instytucji asesora w sądownictwie powszechnym³.

2. Przedmiot i istota wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie SK 7/06

Dla konstytucyjnoprawnej oceny opiniowanej ustawy kluczowe znaczenie ma przedstawienie zasadniczych tez wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 października 2007 r.⁴ W powyższym wyroku Trybunał zakwestionował z pozycji podmiotowego prawa do sądu wyrażonego w art 45 Konstytucji RP możliwość sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez asesorów sądowych. TK orzekł, że ówczesny art. 135 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych, który upoważniał Ministra Sprawiedliwości do powierzenia asesoram sądowym pełnienia czynności sędziowskich w sądzie rejonowym na czas określony, nieprzekraczający czterech lat, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Zgodnie z

¹ Zob. uzasadnienie projektu, s. 2.

² Dz. U. z 2013 r. Nr 427 j.t. ze zmianami.

³ W sądownictwie administracyjnym instytucja asesora sądowego jest obecnie uregulowana w art. 26 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. - Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz.U. z 2002 r. Nr 153, poz. 1269 ze zmianami), natomiast na skutek stwierdzenia niekonstytucyjności asesury w sądach powszechnych nie występuje w praktyce.

⁴ Wyrok TK z 24 października 2007 r., sygn. SK 7/06.

postanowieniami wyroku TK, ww. przepis utracił moc po 18 miesiącach od ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej.

W przywołanym orzeczeniu Trybunał Konstytucyjny wyraźnie wskazał – powołując się na dotychczasowe orzecznictwo – że „z Konstytucji wynika zasada, że wymiar sprawiedliwości jest sprawowany przez sędziów. Niezawisły i niezależny sąd to z założenia sąd składający się z sędziów”. Jednocześnie Trybunał podniósł, że zasada sędziowskiego wymiaru sprawiedliwości nie ma charakteru absolutnego i można dopuścić na zasadzie wyjątku rozstrzyganie spraw sądowych przez podmioty pozasądowe, których status nawiązuje do konstytucyjnego statusu sędziego. Zdaniem Trybunału, „**odstępstwa takie są jednak dopuszczalne, jeżeli zostaną spełnione łącznie dwa warunki. Po pierwsze, wyjątki muszą być uzasadnione konstytucyjnie legitymowanym celem i mieścić się w granicach realizacji tego celu. Instytucja powierzenia pełnienia czynności sędziowskich osobom niebędącym sędziami służyć powinna przede wszystkim lepszej realizacji podmiotowego prawa określonego w art. 45 Konstytucji. Po drugie, muszą być spełnione wszystkie istotne »materialnie« warunki, od których uzależniona jest bezstronność, niezawisłość i niezależność sądu**”. Trybunał skonkludował, że organ, któremu powierzono pełnienie czynności sędziowskich, musi odpowiadać wzorowi niezawisłości, wynikającemu z konstytucyjnych przepisów dotyczących statusu sędziego.

W przywoływanym wyroku Trybunał Konstytucyjny wywiódł z art. 45 ust. 1 Konstytucji nowy element prawa do sądu – prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy, które następnie na stałe trafiło do linii orzeczniczej TK5. Powyższe prawo podmiotowe można rozumieć w ten sposób, że jednostka może powoływać się na mankamenty w przepisach ustrojowych wyznaczających status prawny organu rozpoznającego sprawę sądową, kierując roszczenia wobec państwa np. przepisy te mogą być przedmiotem kontroli Trybunału Konstytucyjnego przy rozstrzyganiu o skardze konstytucyjnej zarzucającej niezgodność z art. 45 ust. 1 Konstytucji⁶.

Warto ponadto zwrócić uwagę na wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie *Henryk Urban i Ryszard Urban przeciwko Polsce*⁷. W powyższym wyroku wydanym już po orzeczeniu TK w sprawie SK 7/06, ETPC również rozpatrywał naruszenie przez polski model asesury art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. ETPC wskazał, powołując się na swoje wcześniejsze orzecznictwo, że „przy ustalaniu czy dany organ może zostać uznany za »niezawisły« – zwłaszcza od egzekutywy i stron w sprawie – należy uwzględnić, między innymi, sposób mianowania jego członków oraz długość ich kadencji, istnienie gwarancji zabezpieczających przed naciskami z zewnątrz, a także kwestię czy taki organ sprawia wrażenie niezawisłości”. Dla Europejskiego Trybunału Praw Człowieka istotną okolicznością był fakt, że Trybunał Konstytucyjny uznał, iż sposób w jaki Polska prawnie uregulowała status asesorów sądowych był wadliwy, ponieważ brakowało mu gwarancji niezawisłości, jakie są wymagane na podstawie Artykułu 45 § 1 Konstytucji – gwarancji, które są zasadniczo identyczne z tymi

⁵ Zob. m.in. wyroki TK: z dnia 14 listopada 2007 r. (sygn. SK 16/05), z dnia 24 czerwca 2008 r. (sygn. P 8/07), z dnia 21 lipca 2009 r. (sygn. K 7/09), z dnia 6 listopada 2012 r. (sygn. K 21/11) oraz z dnia 2 października 2013 r. (sygn. SK 10/13).

⁶ M. Szwał, *Granice przekazywania kompetencji referendarzom sądowym w postępowaniu sądownoadministracyjnym*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” Nr 4/2014.

⁷ Wyrok ETPC z dnia 30 listopada 2010 r., skarga nr 23614/08.

przewidzianymi w Artykule 6 § 1 Konwencji⁸. W przywołanym wyroku ETPC stwierdził jednogłośnie, że nastąpiło naruszenie Artykułu 6 § 1 Konwencji, ze względu na fakt, że wyrok w stosunku do skarżących wydał asesor sądowy, którego status prawny przesądzał o tym, że nie był on niezawisły w rozumieniu tego przepisu Konwencji.

3. Konstytucyjnoprawna ocena ustawy

Mając na uwadze powyższe konstatacje TK, należy rozważyć, czy określony w opiniowanej ustawie status prawny asesora sądowego pozostaje w zgodzie z postanowieniami Konstytucji w zakresie prawa do sądu i organów uprawnionych do sprawowania wymiaru sprawiedliwości, a także orzecznictwem TK interpretującym przepisy konstytucyjne w tym przedmiocie.

W wyżej omawianym wyroku Trybunał Konstytucyjny ustanowił swego rodzaju szczególny „test proporcjonalności”, który należy przeprowadzić, aby ocenić, czy powierzenie sprawowania wymiaru sprawiedliwości organowi niesądowemu (jakim niewątpliwie jest asesor sądowy w formie przewidzianej w opiniowanej ustawie) jest konstytucyjnie legitymowane. Trybunał stwierdził, że odstępstwo od zasady sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez sędziów w rozumieniu konstytucyjnym możliwe jest przy spełnieniu (łącznym) dwóch warunków:

1. wyjątki muszą być uzasadnione konstytucyjnie legitymowanym celem i mieścić się w granicach realizacji tego celu. Instytucja powierzenia pełnienia czynności sędziowskich osobom niebędącym sędziami służyć powinna przede wszystkim lepszej realizacji podmiotowego prawa określonego w art. 45 Konstytucji;
2. muszą być spełnione wszystkie istotne „materialnie” warunki, od których uzależniona jest bezstronność, niezawisłość i niezależność sądu - niezależnie od nazwy stanowiska służbowego status osoby, której powierzono pełnienie czynności sędziowskich, musi odpowiadać wzorowi niezawisłości, wynikającemu z konstytucyjnych przepisów dotyczących statusu sędziego.

Gdy idzie o pierwszy z wyżej wymienionych warunków, to można ocenić, że instytucja asesora sądowego w formie przewidzianej w opiniowanej ustawie wypełnia go. Można uznać za konstytucyjnie legitymowany cel „*wprowadzenie nowej drogi do objęcia urzędu sędziego, zapewniającej lepsze przygotowanie kandydata do pełnienia tego urzędu i sprawdzenie potencjalnego kandydata pod kątem predyspozycji intelektualnych, osobowościowych oraz moralnych*”⁹. Innymi słowy, swego rodzaju okres próby, w czasie którego asesor sądowy (a więc kandydat na sędziego) jest sprawdzany pod kątem przydatności do pełnionego urzędu sędziego, umożliwia selekcję kandydatów i odrzucenie tych, których umiejętności, wiedza oraz osobowość nie pozwalają na sprawowanie tej ważnej funkcji. Wówczas można ocenić, że ta

⁸ Zgodnie z art. 6 § 1 Konwencji, „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej. Postępowanie przed sądem jest jawne, jednak prasa i publiczność mogą być wyłączone z całości lub części rozprawy sądowej ze względów obyczajowych, z uwagi na porządek publiczny lub bezpieczeństwo państwowe w społeczeństwie demokratycznym, gdy wymaga tego dobro małoletnich lub gdy służy to ochronie życia prywatnego stron albo też w okolicznościach szczególnych, w granicach uznanych przez sąd za bezwzględnie konieczne, kiedy jawność mogłaby przynieść szkodę interesom wymiaru sprawiedliwości”.

⁹ Zob. uzasadnienie projektu, s. 1.

swego rodzaju selekcja ma zapewnić lepszą realizację prawa do sądu *sensu largo*, poprzez rozstrzygnięcie spraw sądowych przez sędziów o odpowiednich kwalifikacjach.

Następnie należy rozważyć, czy status prawny asesora sądowego w formie zawartej w uchwalonych przez Sejm przepisach spełnia drugi z warunków sformułowanych przez TK w wyroku w sprawie SK 7/06, a mianowicie czy zaproponowany status asesora sądowego spełnia wszystkie istotne „materialnie” warunki, od których uzależniona jest bezstronność, niezawisłość i niezależność sądu.

Kluczowym rozwiązaniem opiniowanej ustawy jest powoływanie asesora sądowego przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa **na czas oznaczony, wynoszący pięć lat**. Czasowość pełnienia urzędu ma być zatem jednym z zasadniczych założeń nowego modelu asesury. Tymczasem, jedną z najistotniejszych konstytucyjnych gwarancji niezawisłości sędziowskiej jest przewidziana w art. 179 Konstytucji zasada powoływania sędziego na czas nieoznaczony (inaczej: zasada stabilizacji stanowiska sędziowskiego)¹⁰. Stałość pełnienia urzędu sędziego jest również elementem szerszej zakresowo gwarancji niezawisłości sędziowskiej jaką jest nieusuwalność sędziego (art. 180 Konstytucji)¹¹. Jak wskazuje L. Garlicki, „*sformułowanie art. 179 [Konstytucji RP] wyklucza w sposób absolutny możliwość wprowadzenia systemu wybierania sędziów na powtarzalne kadencje. Negatywne doświadczenia kadencyjności SN w okresie PRL stanowią w tym zakresie dobitne ostrzeżenie*”.

Należy zatem skonstatować, że status asesora sądowego określony w opiniowanej ustawie jakkolwiek w znacznym zakresie podobny do konstytucyjnego statusu sędziego, nie odpowiada konstytucyjnemu wzorowi niezawisłości sędziowskiej przez to, że nie zakłada powołania asesora na czas nieoznaczony. Nie spełnia zatem jednej z fundamentalnych gwarancji niezawisłości sędziowskiej. Należy wskazać, że niezawisłość asesora deklarowana w art. 106j § 1 p.u.s.p. pozostaje iluzoryczna, wobec faktu, że asesor w sprawowaniu swojego urzędu nie będzie miał poczucia stabilizacji koniecznego do wydawania sprawiedliwych rozstrzygnięć procesowych. Asesor w trakcie krótkiego, pięcioletniego okresu sprawowania urzędu będzie miał świadomość, że jego orzeczenia są stale kontrolowane pod kątem jego przydatności do zawodu. Kryteria tej kontroli wcale nie muszą być zbieżne z kryteriami obiektywnej prawidłowości i sprawiedliwości tych rozstrzygnięć. Po 5 latach pełnienia urzędu asesor nie będzie miał nadto żadnej gwarancji powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego. W celu powołania będzie musiał zgłosić swoją kandydaturę na wolne stanowisko sędziego sądu rejonowego i uczestniczyć w długotrwałej procedurze z udziałem zgromadzenia ogólnego sędziów okręgu, Krajowej Rady Sądownictwa oraz Prezydenta RP. W końcu z dowolnych przyczyn Prezydent RP będzie mógł nie powołać asesora na stanowisko sędziowskie, jak już to miało miejsce w przypadku poprzedniej asesury. Stabilność stanowiska asesora sądowego będzie mieć charakter iluzoryczny.

Konkludując tę część rozważań, należy zaznaczyć, że przepisy upoważniające asesorów sądowych powoływanych na okres 5 lat do sprawowania wymiaru sprawiedliwości są niezgodne z art. 45 ust. 1 Konstytucji i wynikającym z niego prawem podmiotowym do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy sądowe.

¹⁰ Zgodnie z art. 179 Konstytucji RP, Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony.

¹¹ L. Garlicki, uwaga 8 do art. 179 Konstytucji, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, pod red. L. Garlickiego, t. IV, Warszawa 2005, s. 6.

W kontekście wyżej zarysowanych argumentów o niekonstytucyjności zaproponowanego modelu asesury, należy zwrócić uwagę na pojawiające się w dyskursie prawniczym inne zarzuty natury konstytucyjnoprawnej pod adresem ustawy, które Helsińska Fundacja Praw Człowieka podziela. W opiniach prawnych przedstawionych do projektu ustawy słusznie wskazywano na problem charakteru aktu urzędowego Prezydenta RP powołującego asesora i zagadnienia kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów¹². Powoływanie sędziów w rozumieniu konstytucyjnym jest zgodnie z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP jedną z prerogatyw Prezydenta – aktów urzędowych Prezydenta, które dla swojej ważności nie wymagają podpisu (kontrasygnaty) Prezesa Rady Ministrów. Wszystkie inne akty urzędowe Prezydenta RP – także te powołujące asesorów sądowych – wymagają dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów, który przez podpisanie aktu ponosi odpowiedzialność przed Sejmem. Wejście w życie opiniowanej ustawy doprowadzi do sytuacji, w której dla skutecznego powołania asesora sądowego i tak potrzeba będzie podpisu (zgody) Prezesa Rady Ministrów, co powoduje uzasadnione wątpliwości z punktu widzenia ingerencji władzy wykonawczej w sferę niezależności sądów i niezawisłości sędziowskiej. Warto przypomnieć, że jednym z kluczowych argumentów użytych przez TK dla wyeliminowania ze struktur polskiego sądownictwa powszechnego asesorów sądowych w 2007 r. było zbyt duże uzależnienie asesora od Ministra Sprawiedliwości – organu władzy wykonawczej. Prezes Rady Ministrów uzyska prawo do blokowania kandydata powołanego mimo konsensu Prezydenta RP i Krajowej Rady Sądownictwa.

4. Uwagi podsumowujące

Podsumowując niniejsze rozważania, w ocenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, zaproponowany w opiniowanej ustawie model asesury jest niezgodny z postanowieniami Konstytucji dotyczącymi prawa do sądu. Status prawny asesora sądowego uregulowany w opiniowanej ustawie nie spełnia wzoru niezawisłości sędziowskiej, jako że zakłada powoływanie asesora na okres 5 lat, pozbawiając go tym samym koniecznej dla sprawowania wymiaru sprawiedliwości stabilizacji urzędu. Co więcej, wpływ na powołanie asesora w dalszym ciągu będzie miał organ władzy wykonawczej – Prezes Rady Ministrów. Zdaniem Fundacji, asesor sądowy w kształcie zaproponowanym w ustawie nie może wiążąco rozstrzygać spraw sądowych (sprawować wymiaru sprawiedliwości). W ocenie Fundacji, asesura w formie zaproponowanej w opiniowanej ustawie z bardzo dużym prawdopodobieństwem podzieli los poprzedniej asesury, wyeliminowanej przez TK wyrokiem z dnia 24 października 2007 r. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że wyrok TK eliminujący asesurę zapadł w pełnym składzie sędziów Trybunału, bez zdań odrębnych.

W ocenie Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, zakładanego przez ustawodawcę celu nie da się zrealizować bez zmiany przepisów Konstytucji w zakresie jednej z gwarancji niezawisłości sędziowskiej jaką jest powoływanie sędziów na czas nieoznaczony. Warto wskazać, że ten problem był dostrzeżony przy okazji wniesienia do Sejmu projektu zmiany Konstytucji w marcu 2007 r. przez Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego¹³. W przywołanym projekcie

¹² Zob. opinie Sądu Najwyższego - <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/9C78CDB9DD1A0050C1257CD0003C81C6/%24File/2299-001.pdf> oraz Prokuratora Generalnego – <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0/FF32AC2033E919BCC1257CEC0042B504/%24File/2299-004.pdf>.

¹³ Projekt ustawy o zmianie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, druk sejmowy nr 1605, Sejm V kadencji, dostępny pod adresem: [http://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf/0/C4E3D169979B51F7C12572BB002C0707/\\$file/1605.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki5ka.nsf/0/C4E3D169979B51F7C12572BB002C0707/$file/1605.pdf).

zapropozowano nowelizację art. 179 Konstytucji, wprowadzając wyłom od zasady stabilizacji urzędu sędziego i konstytucyjnie przyzwalając na powoływanie sędziego na pierwsze stanowisko sędziowskie na czas oznaczony¹⁴. Z niewiadomych przyczyn, opiniowana ustawa nie powieliła tamtego rozwiązania i przez to nie spełnia standardów konstytucyjnych.

Projekt opinii opracowany został przez Michała Szwašta w ramach prac programu „Monitoring procesu legislacyjnego w obszarze wymiaru sprawiedliwości” Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka¹⁵

W imieniu Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka,

Helsińska Fundacja Praw Człowieka
WICEPREZES ZARZĄDU
Adam Bońnar

¹⁴ Zgodnie z projektem art. 179 Konstytucji miał uzyskać brzmienie: „Art. 179. 1. Sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa. 2. Sędziowie są powoływani na czas nieoznaczony, jednakże sędziowie sądów orzekających wyłącznie w pierwszej instancji powoływani są po raz pierwszy na czas od 2 do 4 lat.”.

¹⁵ Program sponsorowany jest z dotacji przyznanej w ramach programu Obywatele dla Demokracji, prowadzonego przez Fundację im. Stefana Batorego we współpracy z Polską Fundacją Dzieci i Młodzieży, finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.